

Mgr. Martin Musílek
Zajetí českého panstva patriciátem roku 1309

Oponentský posudek

Práce Mgr. Martina Musílka předkládaná k rigoróznímu řízení se věnuje roli městského patriciátu v českých dějinách na počátku 14. století. Stěžejně se autor soustředil na události roku 1309, prezentované jako zajetí představitelů české šlechty patriciátem 15. února 1309. V sedmi kapitolách nese hlavní těžiště pátá kapitola s rozбором narativních pramenů, které klíčovou událost zachytily.

V úvodu do problematiky jsme důsledně seznámeni s problematikou středověké společnosti z pohledu autorova badatelského zájmu, včetně přehledu dochovaných pramenů 14. a 15. století a stavu historiografie ke zkoumanému období. V první kapitole vymezuje často diskutovaný pojem patriciát, a to i přes vědomé úskalí při užívání tohoto termínu, které neodpovídá počátku 14. století. Předkládá celou řadu možností, jak charakterizovat nejbohatší vrstvy středověkých měst a teorie, které nabízí starší i soudobá literatura.

Vztah šlechty a patriciátu od poloviny 13. století až do počátku 14. věku vystihuje druhá kapitola. Toto období Mgr. Musílek oprávněně hodnotí jako klíčové dění před událostmi roku 1309.

V kapitole *Vzrůst bohatství, sebevědomí a politické moci patriciátu za posledních Přemyslovců* je předkládán mocenský vývoj měšťanstva za vlády Václava II., po vymření Přemyslovců a za Jana Lucemburského. Stěžejní je přitom doba Václava II., která rozvoj společenské prestiže a mocenský vzestup jednotlivcům z řad měšťanstva umožňovala. Právě jednotlivci nejprve díky přízni krále a později po vymření Přemyslovců za slabé panovnické moci dokázali překročit společenský řád a vystoupit proti šlechtě a později i samotnému panovníkovi.

V tomto směru se otvírá řada dalších otázek, které Martin Musílek naznačuje. Například do jaké míry celé dění ovlivnilo vzestup měšťanů jako celku a či opět šlo jen o případy ambiciózních jednotlivců. Ve vztahu k nim pak upozorňuje i na správu určitých úřadů, které souvisely opět s fiskální politikou Václava II., kdy finančně a obchodně schopné měšťany využíval panovník ve věcech komorních, berních, k pronájmu urbury a mince.

Čtvrtá kapitola se vymezuje explicitně na roli patriciátu v bojích o přemyslovské dědictví v letech 1306 až 1310 a to opět na jedince, kteří vstupovali do politického dění v zemi. Autor zde klade důraz na účast bohatých cives při sněmovních shromážděních roku 1306 a 1307, kdy hodnotí jejich vystupování jako zásadní pro vzestup povědomí o možnosti zasahovat do politických událostí v následných letech.

V páté kapitole následuje stěžejní rozbor pramenů, které se k událostem roku 1309 vztahují. Mgr. Musílek na základě jejich výpovědi rekonstruuje události zajetí českého panstva, tak jak se dochovaly v osmi kronikách 14. až 15. století, domácí i zahraniční provenience. Úvodní slovo náleží Zbraslavské a Dalimilově kronice, které jsou časově nejbližší. Následuje rozbor dvou kronik v německém jazyce, z nichž je záslužné pojednání o kronice Otakara Štýrského a dále tři z doby vlády Karla IV. a konečně nejmladší Kroniky tř. Beneše Minority.

Po vylíčení události roku 1309 ve světle narativních pramenů přichází chronologicky na řadu hodnocení postavení patriciátu v první dekádě vlády Jana Lucemburského. Zde je odpovídající upozornění, že ozbrojené vystoupení patricie proti šlechtici, tři roky po

událostech 15. února 1309, již tak velký ohlas nevzbudilo. Vedle špiček patriciátu se autor také dotýká městské společnosti jako celku, která za krále Jana tvořila značný zdroj příjmů panovníka a získávala za to četná privilegia a výhody. Klíčové hodnocení spatřuje v porovnání události z roku 1309 s povstáním proti panovníkovi roku 1319, do kterého se zapojila celá pražská obec.

V závěrečné kapitole se dostává k hodnocení obecně konfliktních situací mezi městy a feudalitou ve středoevropském kontextu, neboť obdobné *boje* probíhaly i v jiných zemích. Pro srovnání se situací za hranicemi království je zvlášť cenná sonda do poměrů ve Vídni, kde došlo ke vzpouře patricijů a dolnorakouské šlechty proti Habsburkům též roku 1309.

V závěrečném shrnutí magistr Musílek prokázal, že nelze rok 1309 a události s tím spojené hodnotit pouze samostatně jako mezník v historii měst, ale že je třeba situaci začlenit do komplexního vývoje městské společnosti, který má své kořeny hluboko ve 13. století. Důraz je oprávněně spatřován v době Václava II., který umožnil mocenský vzestup nejbohatším měšťanům a z toho plynoucí nároky na podíl i v politickém dění v zemi. V závěru vlády Přemyslovské dynastie vytvořila právě tato vrstva oporu panovnické moci proti domácí šlechtě, čehož si byli vědomi i Lucemburkové. Krizové společenské jevy a chování cives v době po vymření Přemyslovců až do roku 1319, jsou pak dokladem zápasu o udržení pozic a privilegií patricijů proti feudalitě za slabé panovnické vlády, jako záštity jejich prosperity.

Práci Mgr. Martina Musílka, která splňuje požadavky kladené na rigorozní práci, doporučuji k rigoroznímu řízení.

Praha 8. ledna 2007

PhDr. Dana Dvořáčková

